

Colecția CORINA ISABELLA CSISZAR

Aculu să vă devărșîți
La cutare să nu mai veniți.

*De la Maria Boitor, 70
ani, Asuaaju de Sus*

Vrăjitorii, credințe și superstiții pe Valea Cosăului

Descântec de orbalț

Fata Pădurii și Omu' de Miazănoapte

21.

Zice că înainte umblau Omu' de Miazănoapte și Fata Pădurii pân sat. Ei erau cu înfățișare de bărbat și femeie, numa că aveu vo doi metri jumate, vo tri metri înălțime. Ei nu puteau să se întâlnească unu' cu celalalt, erau într-un fel de dușmănie, unu' față de celalalt. Ei încercau să se atragă, să se iubească. Da' ei îi era frică de el. Omu' de Miazănoapte o urmărea, o cuprindea și o drăgostea. Ea nu să lăsa la el și el îi dădea apoi drumul, o lăsa în pace.

Omu' de Miazănoapte urmărindu-o, o pierdut-o din ochi. Și o tot umblat pă hotar. Sara, sau în zorii zilei umbla așa. O întrebat niște oameni:

- Măi, nu cumva ați văzut voi, pă aici trecând o femeie?
- În hotaru' cela s-o dus.
- Noa, bine îi vedea voi, amu' ce s-a întâmpla.

Așteptau amu' oamenii să vadă ce s-a întâmpla, nu le-o venit somnul. Omu' de Miazănoapte s-o dus după ie și de undeva de la o distanță mai mare o adus-o. O prins-o. Și când o prins-o, Fata Pădurii s-o tăt zvârcolit, s-o zbatut. Și el o omorât-o, că s-o enervat. După ce o omorât-o, o vinit înapoi la omu' care i-o spus despre ie.

Și-o zâs:

- Faceți un foc.

Pă ie o lăsat-o afară, moartă. Oaminii o făcut foc, că n-o știut că ce și cum și s-o temut. Amu' era miezu' nopții și s-o temut oaminii că

Să luară
Di la casă
Di la masă
Și-o-ntâlnit cu orbalț
cânesc,
Cu orbalț mătăsc
Cu orbalț lupăsc.
Maica îi întreabă:
- Ce te cânti
Ce te vaieti?
- Cum nu m-oi cânta
Cum nu m-oi vaieta.
Că rău mă manâncă
Că rău mă doare.
- Nu te cânta, nu te văieta.
Cu secera secera-l-om,
Cu mătura mătura-l-om
Cu lingura strânge-l-om
În strecură pune-l-om
În drumu' țării duce-l-om
Caii-n potcoave călca-l-or
Boii în coarne lua-l-or.

*De la Maria Boitor, 70
ani, Asuaaju de Sus*

Descântec de deochi

22.

Să luară nouă moroi,
Nouă moroaie,
Cu puștile împușcând
Cu săgețile săgetând
Și tare veselind
- Unde mereți voi
Nouă moroi,
nouă moroaie
Cu puștile împușcând
Cu săgețile săgetând
Și așa tare veselind?
- Noi ne dum la cutare
Pă gură să ne băgăm
Carnea i-o mâncăm
Sângele să i-l bem
În stare de moarte
să-l lăsăm
- Hop! Acolo nu vă
duceți!
Vă duceți în Peștera roșie
Acolo este un pește lat
Spălat,
Sângele i-l beți
Carnea i-o mâncați
Cutare să rămâie
Ca grâul strecurat
Ca grâul vânturat.
Descântecu-i de la mine
Leacu' nu fie al meu
Ci de la cel ce știe
Mai bine decât mine.
Coboară o pasăre din cer:
C-o aripă de foc
Și cu una de apă.
Ce de foc aprinde
Ce de apă potoale
Râma, potca, mirarea
Strigarea, diotet, diotet,
Babă, ludă, zăludă,

s-o gândit că poate e Omu' de Miazănoapte aiesta. Și după ce-o făcut focu' mare, o tăiat din mușchii picioarelor ei și o prăjit-o pe jărat. Și o mâncat din ié Omu' de Miazănoapte.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Fata Pădurii și Omu' de Miazănoapte erau cu înfățișare de om și femeie, da erau tare nalți, de vo doi metri jumate, tri metri.

Spuneau oamenii că o auzeau noaptea. Că nici aieste nu să leagă la fiecine, la oameni cu credință, sau care umblă în grupuri. Se leagă de oameni singuratici, în locuri pustai. Că i se pare că vede, dacă îi e frică și îi întuneric.

- Vai, de mine, de-a vini Omu' de Miazănoapte la mine. Sau aude pocnituri și gânde c-a veni dracu' la el. Și omul devenea fricos de Dumnezeu.

Mai demult apăreau noaptea în drumuri sau în uliți părăsite, un fel de lumini. Și le zicea Milostivele, care de multe ori, văzându-le, intra în tineret frica de a nu umbla noaptea cu fiecine și fie oriunde. Erau un fel de vedenie a fricii. Or vini și te-or duce cu ele, te-or lua.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Povestea lu' Gheorghe a lu' Costan

O fost cioban la oi și o șezut în Poiana lu' Ștefan, la hotarul Șugătagului. Și o văzut cu ochii lui, cum ieși din pădure într-o poieniță, câteva straturi de flori. Știi, cum își pun fetele în grădinuță. Și o mai fo' cu cineva de pă acolo. Cela o vrut să ieie o floare. Celălalt o zis:

- N-o rupe, că de o rupi, îi bai.
- Da di ce să n-o rup?
- Că de o rupi îi videa ce îi păți.
- Aieste nu-s puse de fete și de femei.
- Da de cine?
- Aieste-s puse de Fata Pădurii.

Trece mai mult timp și se duce omu' în pădure cu încă un fecior. Fecioru' tăt o vrut să rupă o floare și o tăt încercat până o reușit. Și atunci o și venit un vânt mare, o furtună, de n-o mai știut ce să facă. Omu' o luat oile și s-o grăbit să ajungă la stână cu ele. Cea o rămas mai napoi. Și Fata Pădurii l-o strâns în brațe. Și mai în jos de ei o fo apă mare. Zice că l-o tăt strâns în brață și l-o drăgostit.

- Hai, dragu' meu, o zis fata cătă el. Așe cum ți-o fo dragă ție floarea când ai rupt-o, nu știu ce să fac cu tine. Să te strâng, să te omor? O zâs că cea o stat de s-o uitat la tăte vâlvotelile, cele cu Fata Pădurii. Nu și-o dat seama ce l-o prins, cine l-o prins. Și într-un timp i-o dat apoi drumu'. Apoi o știut lumea să nu rupă florile. S-o putut aproptia da' să nu rupă florile.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Fata Pădurii și ciobanu'

În dosul Măguriciului, hotarul era plin de turme de oi. Acolo o fost ceva om care o șezut cu oile. Acela uneori închidea oile și zinea la drăguță în sat. Avé doi câini, și îi lăsa la stână.

O petrecut el câteva nopți. Și uite, ce s-o întâmplat. Era focu' pă stânsă în colibă. Da' el din somn s-o trezit și s-o uitat la foc. Și o tot lucrat în spuză, să pună lemne, să aprindă focu'. Punând niște lemne mai mărunte, când s-o sculat și s-o uitat, o văzut o femeie în colibă. Femeie ca orice femeie. S-o închegat sângele-n el, aproape că i-o crescut părul de spaimă. Da' să margă la drăguță în sat, o avut curaj, da' de asta femeie s-o temut. Și-o dat sama că asta îi oarice nenorocire. Fiind el mai atent s-o uitat la ié în jos și o văzut ca avea pticioare de cal, pticioarele ei is cu copite. Atunci zice că s-o speriat și mai tare. O început a-și face cruce, și a l se ruga lui Dumnezeu.

- Bine, că amu' știi să te rogi, da' până amu' n-ai avut pă Dumnezău? Da' să lași turma sângură și să meri în sat singur, nu te-ai temut, să meri la femei noaptea?

Da' nu i-o făcut nimic. S-o sculat și o plecat și l-o lăsat în pace.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Crepe-i țâțale
Cură-i laptele!
Cutare să răsăie
Sănătos, frumos,
Ca grâul strecurat,
Ca grâul rourat.
Descântecu-i de la mine
Leacu' de la Dumnezeu.

*De la Maria Boitor, 70
ani, Asuaju de Sus*

Descântec de bubă

23.

Cutare din vale
Mare nuntă are
Mare nuntă face
C-on cap de berbec
Câte ciunte, câte mute
Câte moime, câte bube
Pă tăte la nuntă le-o temat
Numa pă astă bubă
- Ptiei de bubă și de bănat
Vârful' să ți să uște
Rădăcina să-ți sece.

*De la Vasile Pecaș, 59
ani, Asuaju de Jos, 1989*

Descântec de moimă

Vrăjitorii cu Mătrăguna

24.

Să luără șapte fete,
Năznețe
Cu coșîță late,
Pă spate
Tăte roșii și-nfocate
- Da' unde mereți voi
Șapte fete
Năznețe,
Cu coșîță late
Pă spate?
Cu secerile-n brâu
băgate,
Tăte roșii și-nfocate?
- Noi merem holda s-o
secerăm
Cruci să ridicăm
- Voi aculu să nu mereți,
Că holdele-s secerate,
Crucile-s ridicate,
Tăte-s bine așezate.
Mereți la moima lui
cutare
Din vârv o săcerați
Din rădăcină o uscați
De la el o alungați
Ptui! Moimă moinată,
Fă bină, îndărapă (a se
retrage)
Că te-oi săruta o dată.

*De la Vasile Pecaș, 59
ani, Asuaju de Jos, 1989*

Fetele aveau un obicei în tinerețile lor, luarea și păstrarea florii de Mătrăgună. S-o aibă în grădiniță la ele, pentru a fi iubite de feciori.

Mătrăguna o aduceau din câmp. Există anumite zone de hotar, acolo să făcea, creștea sălbatică. Ele ca s-o scoată, aveau și frică, să întâmplau multe când o scoteau. Scoțându-o să temeau să nu pățască ceva, să nu-și sclintească o mână sau ceva mai rău. Era ca o pătrundere a unei vrăjitorii în corpul cui merea s-o scoată. Și atunci fetele, ca mătrăguna să nu să răzbune pe ele, când mereau s-o scoată, îi duceau pâine, sare, zahăr, bomboane. Și de unde o scoteu, puneau tăte aieste și o învăleu cu lut. Mereu să o scoată, cel mult două fete. Zăceau fetele că să ferească Dumnezeu de nenorociri din cauza luării Mătrăgunii. Că ele în locul Mătrăgunii lasă plată, și în locul plății așteaptă să vadă răs-plata. Unde-or planta-o să fie bine, fetele să fie iubite, ca laptele, ca mierea. Cel ce a lua-o de soție să o iubească ca pâinea.

Cu Mătrăguna făcea și zamă de Mătrăgună. Această zamă era otrăvicioasă. Da' ele nu o serbeu prea mult să nu fie otrăvicioasă și o stâmpărau cu miere și cu apă. O dădeau la feciorii care vroiau să o ieie în căsătorie. Fetele puneau zama în horincă îndulcită, pticura în pahar sau în uia de horincă câțiva pticuri.

Mătrăguna o puneu în grădiniță. Unii o luau pe dragoste, altele pe bogăție, altele să fie mai lăudate. Fiecare o lua cu un scop oarecare. Ea le împlinea dorințele celor care o luau. Și amu' mai știu femeii care o au. Mătrăguna nu să punea în casă, numa afară. Luând-o din câmp, o duceau în gospodărie, cu vrăjitorie, o considerai că ie te ajută, te face frumoasă, drăgăstoasă, bogată. Da' prin silință, meri înainte și gândești că mătrăguna te ajută, da' tu te ajuți sângur.

Omu' dacă îi ferit de rele, îi mere bine, să îmbogățește, are speranță că Mătrăguna îi ceie ce îl ajută. Speranța lui îi frica de a pierde puterea Mătrăgunii.

- Vezi, dacă avem Mătrăguna, ne mere bine, ne înțălegem, fetele is iubite de feciori, alegem pe cine vrem. Era un fel de a atrage oamenii, e ca și cum ai mere la beserică, să te rogi, să te ajute Dumnezeu. Gândul să-ți fie la Mătrăgună, altfel te otrăvește, trebe să-i știi de frică.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Dezlegarea de farmece

Era la noi în sat o vrăjitoare bătrână care ştia să facă şi dezlegare. Lua nouă mlădiţe din nouă pomi diferiţi. Şi lua apă dintr-o vâlcea, da' invers, cu fundu' de unde vine apa. Ridica ulciorul, îl ducea acasă, ţâpa un fel de cărbuni în apă şi descânta cu descântecul:

Aşé cum cel pentru care faci
Să scape de vraciurile ce i s-o făcut
Şi să nu să lege de el.

Stroptea acele nouă crenguţe ce le lua şi le ducea la miazănoapte şi le ţâpa în mejda hotarului, le îngropa acolo. Apa ceie o ţâpa pă omu' la care i-o făcut farmecele. Zăcea că îi ie bolile, dacă are făcut ceva pă fecioria lui. Să să depărteze blăstămul de deasupra lui.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Cititul Psaltirii

Şi rugăciunea are scopul ei, ca Dumnezeu să-l scape, să-l ajute. Am avut în sat un om, i-o zâs Pătru Brebanului. Acela o fo' meşter zidar. Şi el să ocupa cu agricultura. Era considerat un om bun, printre oamenii lui Dumnezeu. Mereu oameni mulţi la el. El avea şi un dar. De multe ori, el citea într-un loc singur, într-un pod de casă, într-o cameră, închisă. Stătea între două lumânări aprinse, negre şi citea. În 24 de ore o citea tăta. Nu să oprea deloc. Nu mânca nimic, numa bea o gură de apă dacă tare i să usca gura.

Înainte să termine de citit, chema la el pă omul la care îi citea. Avea nişte Psalmi aleşi pe care-i citea, ca să înlăture frica, să nu facă rău. Şi omu' devenea mai încrezător, parcă-i meré mai bine ca ieri, parcă îi era mai uşor şi cu boala. Te lepădai de rău prin rugăciunea lu' Dumnezeu. Prin credinţa ta să te duci pă o cale bună. Sau prin răutatea ta, să te răzbuni pă cine îţi face rău. Oamenii care citesc mult Psaltirea, o citesc pentru uşurarea vieţii şi a morţii. La unii le vine semn că moartea a veni. Le e greu să spuie la copii că moartea a veni în două, trei zile.

Descântec de gând necurat

25.

Fugiţi gânduri blăstămate
Şi cujete necurate,
Mereţi în pustietate,
Pân' munţi,
Pân văi departe
Fujiţi gânduri
Şi descânturi
Pân alte pământuri.
Vă-mprăştiaţi în vânturi,
În mări
Şi-n alte pământuri!
Veniţi gânduri uşurele
Din grădini,
Din floricele.
Goniţi cugetele grele.
Să să ducă,
Să să spele
Să să prăpădească
Şi de ptietre să se
lovească.

De la Vasile Pecaş, 59
ani, Asuaju de Jos, 1989

Balade

Logodnicii nefericiţi

26.

Pe sub ce' pădure deasă,
Mândră ploaie se revarsă.
Acea nu-i ploaie curată,
Că-s lacrimi de la o fată,
Slujnicé la o curticé,
C-on fecior bine trăie.

Și fecioru' așé zică:

- Mamă, io m-oi însura

Drăguța mi-oi lua.

- Dacă tu ti-i însura

Și-i drăguța ți-i lua,

La cătănie te-oi da.

Într-o joi de dimineată,

Aspră carte i-o picat,

Carte din căntălărie

Șapte ani de cătănie.

- Scoate, scoate, mamă,
murgu afară,

Că, mă duc a peți în țară!

Mă-sa murgu' o gătat.

El pă murg s-o-ncălecat

Și de-acolo s-o luat,

Pă mijlocu' drumului

Până la drăguța lui.

- Ieși, drăguță până afară

Că mă duc a peți în țară!

Drăguța-afară o ieșit,

Și dulce ș-o povestit:

- Na, bade, năframa mé,

Te uită bine la ie

Când a fi pă margini

ruptă

Și la mijloc toată

cruntă...

El năframa o luat

Și-n buzunar o băgat.

De-acolo că s-o luat

Pă marginea drumului

Până-n vârful Codrului

La fântâna corbului.

Murgu' l-o țăpat să pască

Și el să se odihnească.

Mâna-n jeb el o băgat

Și năframa o cotat.

Pă margine iera ruptă

Și la mijloc tăta cruntă.

El de-acolo s-o luat

Pă marginea drumului

Până-n capătul satului.

S-o-ntâlnit c-un prunc

Când îi aproape de moarte, la om vin și ciorile și cârâiesc într-un pom lângă casă, și să zice că omu' cela a muri.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Credințe, superstiții și vrăjitorii la mort

Omu' prin frică și de dragu' și iubirea de Dumnezeu alege o cale. Calea iubirii sau calea urii. Cel ce vrea răul face vrăjitorii.

La mort îi măsuratul mortului de către cel ce face groapa cu o rudă sau cu un bețișor, și cel ce face groapa, pune ruda lângă groapă. Când îl îngroapă pă mort, aruncă ruda în groapă. Și zice:

- Atâta avere ai dobândit pă pământ, cât îi de lungă bota și largă groapa.

Dacă moare nevasta ori bărbatul, cel care rămâne în viață sare păstă groapă. Făceau asta ca să poată scăpa de diferitele vrăjitorii făcute de familia celui care a rămas în viață sau de către vrăjitoare. Dacă murea bărbat, îi scoteau brăcinarii din izmene, sau din chiloți sau cureaua din pantaloni. Și o puneau sub mort, cu gândul că atunci când obiectele aieste s-or mai putea încinge, atunci să se mai poată însura. La femeie îi puneau brăiele de la sumnă. La femeie puneau lucrurile de la bărbat în sicriu și la bărbat îi puneau lucruri de la femeie.

Și dacă nu să mai însura zicea: uite, pă ăsta l-o legat.

Păstă groapă săreau ca să fie anulate vrăjile cu mortu'. Săreau de aici în ceie parte, cu gândul ca să se desfacă farmecele făcute pă cel ce-o rămas în viață.

Să lua și apă di pă mort. Mortu' mai mult să șterge cu un lighean cu apă și un ștergar. Apa ceie o ieu în sticle și o aruncă sub un gard să nu umble nimeni. Da' vrăjitoarele fac vrăji de a lega bărbat și femeie. Cu apa ceie stropesc și bărbat și care-s răi. Îi stropesc cu apa ceie descântată de o vrăjitoare. Și apoi dacă îi stropesc, apoi să liniștesc. Cum n-o avut mortu' putere, așé să n-aivă bărbatu' putere s-o bată. Bărbat nu știe că le-o făcut farmece, da' simțeu. Vrăjitoarea de trei ori le făcea. Te gândești să reușești să-l îmblânzești, să-l faci să fie bun, să te iubească.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Vrăji și credințe la sărbătorile de iarnă

Tineretul în trecut se ferea mult de Anul Nou de a petrece cu oamenii considerați în sat răi, dușmănoși. Pentru că îi duceau la anumite lucruri neplăcute. Și erau oameni care încercau să țape pă fete sau feciori, anumite farmece, să-i facă să vorbească numa' cu o anumită persoană. Lucruri de dezbinare între fete și feciori, se făceau fel de fel de vrăjitorii, de către femeii din sat, care se ocupau de vrăjitorii. Se făceau descântece cu liliaci care se îngropau între hotare, cu un scop, ca fecioru' să nu se despartă de fata cutare, de exemplu. Îngropau liliacul de viu între hotare, îl lăseau vreo două trei zile în pământ, și îl dezgropau. Îl duceau acasă, îl puneau într-un vas cu apă neînchipuită adusă de la râu. Cu apa ceie să spălau pă față apoi. Îl dezgropau vrăjitoarele, da' să nu le vadă nime. Apa ceie o țapau pă fete sau pă feciori. Cum nu vede liliacul să nu vadă nici fecioru' sau fata, cum îi mort liliacu' și nu poate fa' nimică, așe să sie și omu' nevăzător și să nu știe nimică.

Aieste să întâmplă numa' la zile la anu', numa' la zile mari.

Vrăjitoriile și descântecele ce să făceau să țipau înaintea fetelor. Când marea de sărbători importante, Boboteaza, Anul nou, li să țapa înaintea lor. Multe aveau pete pă față. Și să spălau, făceau anumite vrăjitorii și descântece și spălându-se, țapau apa cu care s-o spălat, înaintea altor fete, să deie păstă iele și să să umple de bube, și de la fetele ieste să dispară.

La Bobotează, când venea preotul la sfințirea casei, să puna sub prag o zgardă de la gâtul fetei, să treacă păstă ie, ca să aivă noroc la iubire.

Vrăjitoarele luau apă de la râu, țineau apa cu gura-n jos în vas și o descântau. Făceau să să însoare, sau unele fete să nu sie iubite de feciori. Sau dacă vroia ca o fată să iubească numa un fecior, să nu o iubească și alți feciori.

Pântru bani ele țapau apa pă fete să sie iubit numa el.

De Bobotează făceau fetele un struț și îl țapau în vale într-un produh. Puneau struțul acolo și îl lăseau până a doua zi. Câți sloi de gheață prindea struțu', atâția drăguți o vor iubi în anu' acela. Dacă nu are sloi, n-o iubea nici un fecior în anu' cela. Dacă prindea sloi, duceau struțu' acasă, îl puneau într-un blid și să dezgheța. Să spăla cu apa ceie pă față, să să adeverească, să sie iubită de feciori. Struțu' de busuic îl păstra, îl puneu așa, după icoană.

sărac,

Ce hir îi la noi în sat?

- Hiru-i rău de dumneata

Că hicleana maică-ta

Ț-o omorât drăguța.

Nu știu în pământ o băgat

O-n Dunăre o-aruncat

Cu tăt satu' o-am cotate,

Nicăieri nu o-am aflat.

Și de-acolo s-o luat,

Năcăjit și supărat,

Pă mijlocu' drumului

Până la drăguța lui.

- Ieși, drăguța până afară

Că vin de-a peți din țară.

Maica fetii o ieșit

Cu păr galben despletit,

Cu lacrimi până-n

pământ.

- Drăguța nu ț-a ieși,

Hicleana de maică-ta

Ț-o omorât drăguța.

El de-acoale s-o luat

Pă mijlocu' drumului

Până la măicuța lui.

- Bagă murgu-n aștalău,

Mai mult, nu-s fecioru'

tău,

Mi-ai mâncat norocu' meu!

Și de-acoale s-o luat

Pă marginea Dunării

În Dunăre s-o-aruncat

Și atâta o cotate,

Până mâna cu ie o dat.

Apa o vinit vâlurele

Și-o scos pă prundurele,

Să țaneu de mânurele.

De-acolo i-o luat

Și-n pământ că i-o băgat.

Pe mormântul de băiat

A crescut un pui de brad.

Pe mormântul de fetiță

A crescut un pui de viță.

Vița atâta s-o întins
Până pă brad l-o cuprins.

*De la Iuliana Bob, 79
ani, Asuaju de Sus, 1989*

Logodnicii nefericiți

27.

În pădurea cea de fagi
Se iubeau doi tineri
dragi.
Când o fost la logodit
Părinții nu i-o-nvoit
Când o fost ca să se ieie
Părinții când o o-auzit
La marinari au fugit:
- Vă plătesc mai multe
mii
De scoateți doi tineri vii.
Marinarii au cotate
Și doi morți tineri o-aflat.
Lângă drum i-o îngropat.
Din mormântul de băiat
A ieșit un fir de brad.
Din mormântul de fetiță
A ieșit un fir de diță.
Dița atâta s-o întins
Până pă brad l-o cuprins.

*De la Iuliana Bob, 79
ani, Asuaju de Sus, 1989*

Maica bătrână

28.

Într-o grădină cu nalbă
Răsărit-o nucu-n iarbă.
Nucu-i mare, frunză

În noaptea de Anu' Nou', fata pă întuneric număra parii din gard. Al nouălea par îl lega cu fir roșu. A două zi să uita să vadă cum îi paru': subțire, gros, cioturos, rotund. Să crede că așe i-a fi bărbatul. Mai era obiceiul cu moșii. Făceau în sara de Anul Nou și Bobotează. Să adunau fetele și făceau lumânări din ceară de albine. Și apoi făceau din ceară un fel de suport și puneau lumina acolo. La fiecare lumină i să punea nume. La două, trei lumânări punea nume de fete. Și puneau luminile pă apă, într-o farfurie. Sufla în apă și urmărea care lumini să adunau laolaltă, aceia tineri or fi laolaltă, s-or lua.

De Anul Nou, după ce trecea de miezul nopții, ieșea fata afară și stătea și asculta gălăgia din natură. Dacă lătra câine, bărbatul ei va fi un om rău; dacă se auzea porc, zicea că va fi bogat și leneș.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Remedii de a scăpa de aceste vrăjitorii

Fetele la biserică de Anul Nou, Bobotează, Indreiu', Paștile, nu mereu niciodată în față. Puneau înaintea lor niște bărbați mai bătrâni. Că făcăturile ieste și farmecele, le făcea ca să deie numa' păstă fetele cele. Dacă trecea altcineva înaintea lor, efectul să anula.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Păpușa magică

Mai era cu luatul lutului din urmă când cineva încerca să omoare. Îl urmărea să-l prindă desculț pe cel pă care vroia să-l omoare. Că atunci tăta vara umblau oamenii desculți. Urmărea să calce în tină, să vadă urma lui mai bine. Mai mult, îi făceau pretinii care-l știeu bine. Lua lutu' și făcea chip din urma respectivă și îl punea la uscat în hornoiu' căsii, sau deasupra țevii de la cuptor.

Lua lutu' și îi făcea chip și corp și formă de mâini și de picioare. Și îl ținea în hornoi 7 zile, să nu știe nime. Și îl ducea la al șaptelea hotar, de hotarul său, da' să nu știe nime, și îl îngropa între hotare. Cu gându'

că chipu' cela nu poate dormi, nu poate umbla, așa să nu poată nici omu' să să miște și să se usuce, cum s-o uscat chipu' șapte zile în hornoi.

Și omu' cela ori murea ori primea o boală grea și apoi murea.

Vrăjitoriile ieste îs și de formă, dacă crezi în Dumnezeu, nu să leagă de tine.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Bergelul

Bergelul să făcea când terminau șezătorile sau spre primăvară înainte de a începe lucrul câmpului. Să făcea sâmbăta sau duminica. Să adunau feciorii la casa de șezătoare. Primul lucru: feciorii duceau horincă, fetele ptiroște, pâine de mălai, slănină, fructe. Atunci fluierul era cel mai căutat instrument și tilinca. Toți ziceau din fluier. Primul lucru, cel mai important la bergel, era fierberea mălaiului. Alegeau fetele cel mai frumos cucuruz, îl spălau de hoaspe și să puneau într-o oală de 15 litri la fiert. Acela mălai să făcea la fiecare grup de șezătoare de către fete. Nu avea ce mișca nici o o fată de lângă oală, că le batjocurea feciorii, pregăteau bucăți de cauciuc și le țâpau în oală, dacă fata nu era atentă și strâcau tot gustul.

Mălaiul reprezenta o asociere a unui mănunchi de boabe, o legătură strânsă între tinerii satului. Mălaiul se servea cu zahăr, fiecare mânca la început mălaiul cela. Fără el nu să considera reușită petrecerea.

De la Anul Nou, până la Bobotează, tot ce măturau fetele, nu să arunca afară, ci puneau după ușă și puneau mătura păstă, să nu să vadă. A doua zi de Bobotează, gunoiul se arunca la fiecare pom și să spunea rugăciunea să deie Dumnezeu an bogat și roade multe.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

n-are,

Da-n vârșu' nukului

Cântă-și pui' cucului.

Mai în jos pă la tulpină

Cânt-o pasăre străină.

Ea nu-și cântă că-i străină

Da ea-și cântă că-i

bătrână.

C-o avut tri rânduri de pui

Ș-amu' nu-i a nimăriu

C-amu dac-am bătrânit

Penele mi s-o rărit,

Clonțu' mi s-o bătucit

Și amu-s gata de perit.

Puiți puișorii mei

Când ați fost doi mititei

Eu m-am dus pă arătură

Și v-am strâns sâmbătură

Și v-am dat la tăți în gură.

Și v-am dat la tăți pă rând

Și eu m-am lăsat flămând.

Și-amu' d-ac-am bătrânit

Puii tăți m-o părăsât

Și-amu-s gata de perit.

De la Anica Mezei, 77 ani

Asuaju de Sus, 1989

Blestemul

29.

În cel codru des și mic

Mâncă șarpele-un voinic.

L-o mâncat de jumătate

De jumătate nu-l poate,

De cuțite de-ascuțite

De curele cu țantele

Doi panduri pă drum tre-

cea

Voinicul le cuvânta:

- Panduri, panduri,
meșteri mari,
De-ați făcut cumva un
bine,
Haidați, faceți și cu mine.
Șarpele atunci grăiră:
- Panduri, panduri,
păziți-vă cărările
Ca și lupu' pădurile.
C-aista o fost blăstămat,
De scumpa măicuța lui,
Din ziua de Rusale,
Când i-o fi lumea mai
dragă
Șarpele-n lume să-l tragă.
Iacă vremea i-o vinit
Și șerpile l-o-nghițit.

*De la Livia Gât, 62 ani,
Asuaju de Sus, 1989*

În cea verde grădiniță

30.

În cea verde grădiniță
Frumos doarme
o copiliță
Cu părul lăsat pă țâță.
Cât pă țâță cât pă spate
Inima din piept imi bate.
Mere-un voinic
și întreabă:
- Fată ești ori măritată?
Ori zână din cer picată?

*De la Ioan Sabău, 55
ani, Asuaju de Sus, 1989*

Credințe în Duminica Floriilor

Înainte de Paști, în duminica Floriilor era un obicei. Se făcea rost de făină de grâu. Dacă nu aveau proprietarii propria lor recoltă, cumpărau. Făceau pentru fiecare membru din casă câte un pupurel. Un pupuț mic. Ăla să cocea cu o pâine sau două, câte erau pentru familie. Băga pupuții în cuptor și îi cocea pă vatră. Nu mânca nime până la venitul de la biserică. După ce veneau acasă de la biserică, fiecare primea un pupuț. Și era un obicei ca fiecare din familie dădea unu' la altu' să muște din pup. Asta înseamnă că s-or întâlni pă ceie lume, unu' cu altu'. Nu dădeau să muște mare la altu', că să temeau că nu le rămâne și lor.

De la Ioan Godja Ou, Văleni, 90 ani, 2009

Ghicitul ursitului la Bobotează; foto: Felician Săteanu